

Υπόθεση της ELA παραπέμπεται στο ΔΕΕ: Πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα στη διαδικασία ασύλου

9 Απριλίου 2026

Υπόθεση που υποστηρίχθηκε από την Equal Legal Aid οδήγησε σε παραπομπή για προδικαστικό ερώτημα ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), θέτοντας ένα θεμελιώδες ερώτημα σχετικά με την πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα στη διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και της Ελλάδας, οι αιτούντες διεθνή προστασία των οποίων η αίτηση απορρίπτεται σε πρώτο βαθμό δικαιούνται δωρεάν νομική συνδρομή -η οποία παρέχεται από δικηγόρους εγγεγραμμένους στο Μητρώο Δικηγόρων που τηρεί η Υπηρεσία Ασύλου- προκειμένου να ασκήσουν προσφυγή κατά αυτής της απόφασης και να επωφεληθούν από πλήρη και *ex nunc* εξέταση της αίτησής τους σε δεύτερο βαθμό.

Ωστόσο, στην παρούσα υπόθεση, η προσφυγή του αιτούντος απορρίφθηκε ως απαράδεκτη λόγω εκπρόθεσμης άσκησης, χωρίς δική του υπαιτιότητα. Παρότι ο αιτών είχε ζητήσει, εντός της νόμιμης προθεσμίας, τον διορισμό δικηγόρου από την Υπηρεσία Ασύλου και είχε επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια ως προς την παρακολούθηση της υπόθεσής του, ο διορισθείς δικηγόρος δεν επικοινωνήσε μαζί του και δεν κατέθεσε την προσφυγή εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, παράλειψη που δεν μπορεί να αποδοθεί σε οποιαδήποτε έκτακτη ή απρόβλεπτη περίπτωση (δηλαδή σε λόγο ανωτέρας βίας).

Το 2022, με την υποστήριξη δικηγόρου που συνεργάζεται με την ELA, ο αιτών κατέθεσε αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, με σκοπό τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του και την αποτροπή του κινδύνου επιστροφής του σε χώρα όπου η ζωή του θα διατρέχει κίνδυνο, χωρίς να έχει προηγηθεί ουσιαστική εξέταση της προσφυγής του.

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης, με την υπ' αριθμ. [72/2026](#) απόφαση, παρέπεμψε την υπόθεση στο ΔΕΕ διατυπώνοντας το εξής προδικαστικό ερώτημα:

Κατά πόσον είναι συμβατή με το δικαίωμα σε αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα η απόρριψη ως εκπρόθεσμης διοικητικής προσφυγής κατά πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης επί αιτήματος διεθνούς προστασίας, όταν δεν έχουν τηρηθεί οι προβλεπόμενες από το ελληνικό δίκαιο εγγυήσεις, και ιδίως η υποχρέωση ενημέρωσης του προσφεύγοντος για τον διορισθέντα δικηγόρο και η διασφάλιση αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ αυτού και του δικηγόρου, καθώς και όταν ο διορισθείς δικηγόρος δεν επέδειξε την απαιτούμενη επιμέλεια.

Η υπόθεση αναδεικνύει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με την πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα στη διαδικασία ασύλου, ιδίως όταν οι αιτούντες κινδυνεύουν να προωθηθούν χωρίς να εξεταστούν οι ισχυρισμοί τους επί της ουσίας, λόγω παραλείψεων που αποδίδονται σε διορισμένους από το κράτος δικηγόρους. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η εντεινόμενη έκταση του φαινομένου, δεδομένου ότι ο αριθμός των εκπρόθεσμων προσφυγών έχει αυξηθεί αισθητά κατά την τελευταία τριετία. Συγκεκριμένα, το 2022 απορρίφθηκαν ως εκπρόθεσμες 1.096 προσφυγές (18% των απαράδεκτων αποφάσεων), αριθμός που αυξήθηκε σε 1.523 (30%) το 2023, 1.526 (33%) το 2024 και 1.732 (49%) το 2025.

ΤΟ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΑ΄
ΤΡΙΜΕΛΕΣ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 22 Μαΐου 2025, με την εξής σύνθεση: Στέφανος Ζούκας, Πρόεδρος Πρωτοδικών Δ.Δ., Αλεξάνδρα Τζέλλου (εισηγήτρια) και Στέργιος Κοφίνης, Πρωτοδίκες Δ.Δ. Ως γραμματέας συμμετείχε η δικαστική υπάλληλος Ουρανία Λέρα, γ ι α να δικάσει την αίτηση ακύρωσης με ημερομηνία κατάθεσης 21.1.2022 (αριθ. καταχ. ΑΚΥ44/21.1.2022) τ ο υ Β.Μ. του Μ., υπηκόου Γουινέας, κατοίκου Θεσσαλονίκης, οδός ..., ο οποίος δεν παραστάθηκε, κ α τ ά τ ο υ Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου, ο οποίος δεν παραστάθηκε.

Με την υπό κρίση αίτηση ζητείται η ακύρωση της με αριθ. πρωτ. .../20.9.2021 απόφασης της 3ης Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (υπό μονομελή σύνθεση).

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, κατά την οποία η υπόθεση συζητήθηκε με αναφορά στην έκθεση της εισηγήτριας (άρθρο 33 παρ. 2 του π.δ. 18/1989), το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του Δικαστηρίου και Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα,

Σκέφθηκε κατά τον νόμο:

1. Επειδή, για την άσκηση της αίτησης καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (βλ. το με κωδικό πληρωμής 446645287952 0225 0017 ηλεκτρονικό παράβολο και την από 27.12.2021 απόδειξη πληρωμής του).
2. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση, η οποία νομίμως εισάγεται για συζήτηση μετά τη δημοσίευση της ΑΔ .../2022 ανασταλτικής της εκδίκασης απόφασης του Δικαστηρίου και την επίλυση του νομικού ζητήματος ως προς τη συνταγματικότητα της ανάθεσης σε δικαστικό λειτουργό καθηκόντων μονομελούς διοικητικού οργάνου στις Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών (βλ. την από 3.12.2024 Ανακοίνωση του Προέδρου του ΣτΕ επί του προδικαστικού ερωτήματος που είχε διατυπωθεί με την ΑΔ534/2022 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και, ήδη, την ΣτΕ 1150/2025 Ολομ.), ζητείται η ακύρωση της με αριθ. πρωτ. .../20.9.2021 απόφασης της 3ης Επιτροπής Προσφυγών του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (υπό μονομελή σύνθεση), με την οποία απορρίφθηκε ως απαράδεκτη (εκπροθέσμως ασκηθείσα) η προσφυγή του αιτούντος κατά της .../13.1.2021 απόφασης του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου (Π.Γ.Α.) Θεσσαλονίκης και, τελικώς, το αίτημά του για χορήγηση διεθνούς προστασίας. Με την ίδια απόφαση διατάχθηκε η επιστροφή του αιτούντος (χωρίς τη χορήγηση προθεσμίας) με οικειοθελή αναχώρηση από τη χώρα. Η υπό κρίση αίτηση ασκείται εν γένει παραδεκτώς και πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ως προς τους προβαλλόμενους με αυτήν λόγους.
3. Επειδή, εξάλλου, νομίμως εχώρησε η συζήτηση της υπόθεσης, παρά την απουσία των διαδίκων, καθώς σε αυτούς κοινοποιήθηκε νόμιμα, κατ' άρθρο 21 του π.δ/τος 18/1989 (Α' 8), αντίγραφο της υπό κρίση αίτησης και των από 26.3.2025 και 18.12.2024 πράξεων του Προέδρου του παρόντος Τμήματος του Δικαστηρίου περί ορισμού δικασίμου (βλ. τα ΑΕΑ 276/9.4.2025 και 930/10.1.2025 αποδεικτικά επίδοσης του επιμελητή δικαστηρίων Κωνσταντίνου Μίκρα και του Αρχιφύλακα Ιωάννη Κοκτσίδα, αντίστοιχα, με σύντμηση σε 15 ημέρες της σχετικής προθεσμίας) προκειμένου να παρασταθούν κατά την παρούσα δικάσιμο.
4. Επειδή, η Διεθνής Σύμβαση της Γενεύης «περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων», η οποία

κυρώθηκε με το ν.δ. 3989/1959 (Α΄ 201), ορίζει, στο άρθρο 1 Α παρ. 2, όπως η διάταξη αυτή τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης της 31.1.1967, που κυρώθηκε με τον α.ν. 389/1968 (Α΄ 125), ότι ως «πρόσφυγας» νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο «συνεπεία δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης» και στο άρθρο 33 ότι: «Ουδεμία Συμβαλλόμενη Χώρα θα απελαύνη ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, πρόσφυγας εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων». Περαιτέρω, με το άρθρο άρθρο 78 [πρώην άρθρα 63, σημεία 1 και 2, και 64, παράγραφος 2 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ)] του Κεφαλαίου 2 «Πολιτικές σχετικά με τους ελέγχους στα σύνορα, το άσυλο και τη μετανάστευση», του Τίτλου V «Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ, βλ. ενοποιημένη απόδοση: ΕΕ C 202 της 7ης Ιουνίου 2016, σελ. 47 επ.) ορίζεται ότι: «1. Η Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιονδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και με το πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις. 2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, λαμβάνουν μέτρα όσον αφορά κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, στο οποίο περιλαμβάνονται: α) ενιαίο καθεστώς ασύλου υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών, το οποίο ισχύει σε όλη την Ένωση, β) ενιαίο καθεστώς επικουρικής προστασίας για τους υπηκόους τρίτων χωρών που χρήζουν διεθνούς προστασίας, χωρίς να τους χορηγείται ευρωπαϊκό άσυλο, γ) ..., δ) κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του ενιαίου καθεστώτος ασύλου ή επικουρικής προστασίας, ε) ...».

5. Επειδή, όπως δε γίνεται παγίως δεκτό από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ.Ε.Ε.), η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού συστήματος για την προστασία των προσφύγων και οι διατάξεις των οδηγιών που συγκροτούν το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, όπως, μεταξύ άλλων, οι οδηγίες 2011/95/ΕΚ και 2013/32/ΕΕ σχετικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα, το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού και τις ακολουθητέες διαδικασίες (για τις οδηγίες αυτές βλ. κατωτέρω), θεσπίστηκαν με σκοπό τη διευκόλυνση των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Σύμβασης αυτής έχοντας ως βάση κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια. Οι διατάξεις των ως άνω Οδηγιών πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται συμπληρωματικά η μία προς την άλλη, υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού τους, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές σχετικές «συναφείς» διεθνείς συμβάσεις, κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 78 παρ. 1 Σ.Λ.Ε.Ε. Κατά την ερμηνεία αυτή θα πρέπει επίσης να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζει ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρβλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΔΕΕ - αποφάσεις της 8.5.2014, C-199/12 έως C-201/12, X και λοιποί, σκέψεις 39 και 40, και της 26.2.2015, C-472/13, Shepherd, σκέψεις 22 και 23). Τα κράτη μέλη οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιό τους κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μην στηρίζονται σε ερμηνεία αντίθετη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η έννομη τάξη της Ένωσης ή προς τις λοιπές γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης (βλ. απόφαση ΔΕΕ της 21.12.2011, C-411/10 και C-439/10, N.S. και λοιποί, σκέψη 77).

6. Επειδή, βάσει του άρθρου 78 παρ. 2 στοιχ. δ΄ της Σ.Λ.Ε.Ε. εκδόθηκε η οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)» (ΕΕ L 180), με την οποία προβλέφθηκαν περαιτέρω, σε σχέση με την προϊσχύσασα οδηγία 2005/85/ΕΕ (ΕΕ L 326), απαιτήσεις για τις διαδικασίες χορήγησης και ανάκλησης διεθνούς προστασίας κατά την έννοια της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, εν όψει της δημιουργίας κοινής διαδικασίας ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προς τον σκοπό του περιορισμού των δευτερογενών μετακινήσεων των αιτούντων διεθνή προστασία μεταξύ των κρατών μελών, όταν αυτές

οφείλονται στις διαφορές των νομικών πλαισίων, και της δημιουργίας ισοδύναμων συνθηκών για την εφαρμογή της οδηγίας 2011/95/ΕΕ στα κράτη μέλη. Οι απαιτήσεις αυτές αφορούν ιδίως τη λήψη των σχετικών αποφάσεων από αρχές, το προσωπικό των οποίων έχει την απαραίτητη γνώση ή κατάρτιση στον τομέα της διεθνούς προστασίας, με τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο, τη διασφάλιση πραγματικής πρόσβασης στις διαδικασίες, επαρκείς διαδικαστικές εγγυήσεις, περιλαμβανομένης της δυνατότητας προσωπικής συνέντευξης, δυνατότητα επικοινωνίας με εκπρόσωπο του Ύπατου Αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες και με οργανώσεις που παρέχουν ενημέρωση ή συμβουλές σε αιτούντες διεθνή προστασία και τη δυνατότητα συνεννόησης σε γλώσσα που κατανοεί, καθώς και, σε περίπτωση αρνητικής απόφασης, το δικαίωμα ουσιαστικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου (βλ. ιδίως άρθρα 10 - 12, 14 - 17, 29 της οδηγίας). Μεταξύ δε των απαιτήσεων αυτών περιλαμβάνεται και η υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στο πλαίσιο των διαδικασιών προσφυγών, χορήγηση στους αιτούντες δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης από πρόσωπα που βάσει της εθνικής νομοθεσίας έχουν τις σχετικές ικανότητες. Οι αιτιολογικές σκέψεις 23 και 60 της Οδηγίας αναφέρουν τα εξής: « (23) Στο πλαίσιο των διαδικασιών προσφυγών, θα πρέπει να χορηγείται στους αιτούντες, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση από πρόσωπα που βάσει της εθνικής νομοθεσίας έχουν τις σχετικές ικανότητες. Επιπλέον, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, οι αιτούντες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να συμβουλευτούν, ιδία δαπάνη, νομικούς ή άλλους συμβούλους που γίνονται δεκτοί ή στους οποίους επιτρέπεται να λειτουργούν με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου. (60) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται στον Χάρτη. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία σκοπεύει να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και να προωθήσει την εφαρμογή των άρθρων 1, 4 18, 19, 21, 23, 24 και 47 του Χάρτη και πρέπει να εφαρμοστεί αναλόγως».

7. Επειδή, ειδικότερα, στην Οδηγία 2013/32/ΕΕ στο άρθρο 20 με τίτλο «Δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση στις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου» ορίζεται ότι: «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να παρέχεται, κατόπιν αιτήματος, δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση στο πλαίσιο των διαδικασιών άσκησης ένδικου μέσου που προβλέπονται στο κεφάλαιο V. Περιλαμβάνει, τουλάχιστον, την κατάρτιση των αναγκαίων διαδικαστικών εγγράφων και τη συμμετοχή εξ ονόματος του αιτούντος σε ακροαματική διαδικασία ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. 2. ...3. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι δεν χορηγείται δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση εάν ένα δικαστήριο ή άλλη αρμόδια αρχή θεωρεί ότι το ένδικο μέσο του αιτούντος δεν έχει πραγματικές πιθανότητες επιτυχίας...Κατά την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μην περιορίζεται αυθαιρέτως η νομική συνδρομή και εκπροσώπηση και να μην εμποδίζεται η ουσιαστική πρόσβαση του αιτούντος στη δικαιοσύνη. 4. Η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση υπόκειται στους όρους που θεσπίζονται στο άρθρο 21.», στο άρθρο 21 με τίτλο «Όροι για τη δωρεάν παροχή νομικών και διαδικαστικών πληροφοριών και τη δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση» ότι: «1. ...Η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση που προβλέπονται στο άρθρο 20 παρέχονται από πρόσωπα που γίνονται δεκτά ή αναγνωρίζονται με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου. 2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι ...η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση που αναφέρονται στο άρθρο 20 χορηγούνται: α) μόνο σε όσους δεν έχουν επαρκείς πόρους και/ή β) μόνο μέσω των υπηρεσιών που παρέχονται από νομικούς ή άλλους συμβούλους που καθορίζονται ειδικά από την εθνική νομοθεσία για συνδρομή και εκπροσώπηση των αιτούντων. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση που αναφέρονται στο άρθρο 20 χορηγούνται μόνο για διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου σύμφωνα με το κεφάλαιο V ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και όχι για περαιτέρω προσφυγή ή έλεγχο που προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένης της επανεκδίκασης ή του ελέγχου προσφυγής. ... 3. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν κανόνες σχετικά με την υποβολή και τη διεκπεραίωση των αιτημάτων ...δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης βάσει του άρθρου 20. 4. ...5. ...», στο άρθρο 23 με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής της νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης» ότι: «1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο νομικός ή άλλος σύμβουλος, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει της εθνικής νομοθεσίας και που παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση σε αιτούντα βάσει της εθνικής νομοθεσίας, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του φακέλου του αιτούντος βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα

ληφθεί απόφαση.», στο άρθρο 46 με τίτλο «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής» ότι: «1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά των ακόλουθων αποφάσεων: α) απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας, περιλαμβανομένων των αποφάσεων: i) με τις οποίες κρίνουν αίτηση ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα και/ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας, ii) ...iii) ..., iv) ...β) ...γ) ...2. ...3. Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. 4. Τα κράτη μέλη ορίζουν εύλογες προθεσμίες και θεσπίζουν τις λοιπές απαιτούμενες διατάξεις για την άσκηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής από τον αιτούντα σύμφωνα με την παράγραφο 1. Οι προθεσμίες δεν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος. ...5. ...6. ...7. ...8. ...9. ...10. ...11. ....».

8. Επειδή, η ως άνω οδηγία 2013/32/ΕΕ μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη με τον ν. 4375/2016, με τίτλο «Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφυγών, ..., προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου...» (Α' 51/ 3.4.2016, διόρθωση σφαλμάτων Α' 57/6.4.2016), ο οποίος ίσχυσε μέχρι και τις 31.12.2019, καθώς οι διατάξεις της ανωτέρω Οδηγίας ενσωματώθηκαν εκ νέου στο εθνικό δίκαιο με τα άρθρα 62 επ. του ν. 4636/2019 (Α' 169) και από 1.1.2020 τα άρθρα 33 έως και 66 του ν. 4375/2016 καταργήθηκαν, σύμφωνα με το άρθρο 119 παρ. 1 του ν. 4636/2019. Περαιτέρω, στο ισχύον, κατά τον χρόνο άσκησης της ένδικης ενδικοφανούς προσφυγής και έκδοσης της προσβαλλόμενης απόφασης, άρθρο 92 (Άρθρο 46 Οδηγίας 2013/32/ΕΕ) «Δικαίωμα άσκησης προσφυγής» του ως άνω ν. 4636/2019, ορίζεται ότι: « 1. Ο αιτών δικαιούται να ασκήσει την προβλεπόμενη προσφυγή της παραγράφου 5 του άρθρου 7 του ν. 4375/2016 ενώπιον της Αρχής Προσφυγών του άρθρου 4 του ν. 4375/2016: α. Κατά της απόφασης, που απορρίπτει αίτηση διεθνούς προστασίας ως αβάσιμη με την κανονική διαδικασία, καθώς και κατά της απόφασης, με την οποία χορηγείται καθεστώς επικουρικής προστασίας, κατά το μέρος που αφορά τη μη αναγνώριση του προσφεύγοντος ως πρόσφυγα, εντός τριάντα (30) ημερών από την επίδοση της απόφασης ή από τότε που τεκμαίρεται ότι ο προσφεύγων έλαβε γνώση, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 82. (όπως η παρ. 1 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 20 παρ.1 του ν. 4686/2020) β. ... ». Περαιτέρω, στο άρθρο 88 (Άρθρο 32 Οδηγίας 2013/32/ΕΕ) «Αβάσιμες αιτήσεις» του ίδιου ως άνω ν. 4636/2019 ορίζεται ότι: «1. Η αρμόδια Αρχή Απόφασης απορρίπτει ως αβάσιμη την αίτηση, εφόσον θεμελιώσει ότι ο αιτών δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ως πρόσφυγας ή δικαιούχος επικουρικής προστασίας, κατά τις κείμενες διατάξεις. 2....», στο άρθρο 94 αυτού με τίτλο «Άσκηση προσφυγής» ότι: «1. Η προσφυγή κατατίθεται στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου ή στο Αυτοτελές Κλιμάκιο της Υπηρεσίας Ασύλου, το οποίο εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και υπογράφεται επί ποινή απαραδέκτου, από τον ίδιο τον προσφεύγοντα ή από πληρεξούσιο δικηγόρο... 2. ... 3. Για την κατά την προηγούμενη παράγραφο κατάθεση, συντάσσεται πράξη, η οποία διαλαμβάνει την χρονολογία της κατάθεσης, ...», στο άρθρο 95 ότι: «1. Με την κατάθεση της προσφυγής η Αρμόδια Αρχή Παραλαβής ενημερώνει αυθημερόν τον προσφεύγοντα για την ημερομηνία συζήτησής της. 2. ...3. ...4. ...8. Προσφυγές, που έχουν υποβληθεί μετά την πάροδο των προθεσμιών της παραγράφου 1 του άρθρου 92 του παρόντος συζητούνται κατά προτεραιότητα με πράξη του Διευθυντή της Αρχής Προσφυγών το αργότερο εντός δέκα (10) ημερών από την κατάθεση της προσφυγής. Αν ο προσφεύγων αποδείξει με έγγραφα στοιχεία ότι η εκπρόθεσμη άσκηση οφείλεται σε λόγους ανωτέρας βίας, οι προσφυγές κρίνονται στην ουσία, άλλως απορρίπτονται ως απαράδεκτες. ...», στο άρθρο 97 αυτού ότι: «1. Η διαδικασία ενώπιον της Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών, είναι κατά κανόνα έγγραφη και η συζήτηση των προσφυγών διενεργείται με βάση τα στοιχεία του φακέλου. 2. Κατά τη διαδικασία ενώπιον των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών παρίσταται υποχρεωτικά ο προσφεύγων αυτοπροσώπως ή δια πληρεξουσίου δικηγόρου με την επιφύλαξη της παραγράφου 3 του άρθρου 78. ...», στο άρθρο 98 παρ. 3 ότι: «3. Η μη παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής, κατά τους όρους του άρθρου 71, συνιστά λόγο αναβολής μόνο εφόσον η Επιτροπή εκτιμήσει, με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή της, ότι προκαλείται στον προσφεύγοντα ανεπανόρθωτη βλάβη και ότι πιθανολογείται η ευδοκίμηση της

προσφυγής του. (όπως η εν λόγω παράγραφος προστέθηκε με το άρθρο 24 παρ. 2 του ν. 4686/2020, Α' 96/12.5.2020)» και στο άρθρο 99 με τίτλο «Υπομνήματα» ότι: «Ο προσφεύγων δύναται να καταθέσει υπόμνημα για την ανάπτυξη των προβλλόμενων με την προσφυγή ισχυρισμών το αργότερο τρεις (3) ημέρες πριν από τη συζήτηση της προσφυγής. ... Στην ίδια προθεσμία οφείλει και να προσκομίσει τα αποδεικτικά των ισχυρισμών του στοιχία. ...».

9. Επειδή, εξάλλου, στο άρθρο 71 (Άρθρα 19 έως 23 Οδηγίας 2013/32/ΕΕ) του ν. 4636/2019, όπως αυτό ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο – πριν από την κατάργησή του με το άρθρο 148 του ν. 4939/2022 (Α' 111) – με τίτλο «Παροχή πληροφοριών - Νομική εκπροσώπηση και συνδρομή» ορίζεται ότι: « 1. ... 2. Στους αιτούντες παρέχονται, στο πλαίσιο των διαδικασιών του Κεφαλαίου Γ, δωρεάν νομικές πληροφορίες και πληροφορίες για τη διαδικασία, σχετικά με την υπόθεσή τους. Πέραν της παροχής πληροφόρησης του προηγούμενου εδαφίου, σε περίπτωση απόφασης με την οποία δεν χορηγείται προσφυγικό καθεστώς σε πρώτο βαθμό, στους αιτούντες παρέχεται, κατόπιν αιτήματος, εξειδικευμένη ενημέρωση σχετικά με το σκεπτικό της απόφασης και τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατ' αυτής. Η πληροφόρηση και ενημέρωση των προηγούμενων εδαφίων μπορεί να παρέχονται από πιστοποιημένες οργανώσεις. 3. Στους αιτούντες παρέχεται, κατόπιν αιτήματος τους, δωρεάν νομική συνδρομή στις διαδικασίες ενώπιον της Αρχής Προσφυγών με τους όρους και τις προϋποθέσεις της Υπουργικής Απόφασης της παραγράφου 8 του άρθρου 7 του ν. 4375/2016. ...4. ...5. ...6. ...7. ...». Κατ' εξουσιοδότηση δε της παραγράφου 8 του άρθρου 7 του ν. 4375/2016 εκδόθηκε η – ισχύουσα κατά τον κρίσιμο χρόνο - κ.ν.α. 3449/2021 (Β' 1482/13.4.2021) με τίτλο «Παροχή νομικής συνδρομής σε αιτούντες διεθνή προστασία», στο άρθρο 1 της οποίας ορίζονταν τα εξής: «1. Στους αιτούντες διεθνή προστασία παρέχεται δωρεάν νομική συνδρομή για την άσκηση της προβλεπόμενης προσφυγής της παρ. 5 του άρθρου 7 του ν. 4375/2016 ενώπιον της Αρχής Προσφυγών του άρθρου 4 του ίδιου νόμου, σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις της παρούσας απόφασης. 2. Δικαίωμα παροχής δωρεάν νομικής συνδρομής έχουν οι αιτούντες διεθνή προστασία, κατά τη δευτεροβάθμια διαδικασία εξέτασης, όπως αυτή ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ζ' του Μέρους Τρίτου (άρθρα 92 έως 105) του ν. 4636/2019. Η δωρεάν νομική συνδρομή παρέχεται από δικηγόρο που περιλαμβάνεται στο Μητρώο Δικηγόρων της Υπηρεσίας Ασύλου,.... 4. ...Ο αιτών ενημερώνεται το συντομότερο και σε γλώσσα που κατανοεί από το αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου για τον δικηγόρο που ορίστηκε να του παρέχει δωρεάν νομική συνδρομή.... 5. Η νομική συνδρομή περιλαμβάνει: α. τη σύνταξη και κατάθεση προσφυγής, ..., β. την πραγματοποίηση συσκέψεων με τον αιτούντα για την κατάλληλη προετοιμασία της υπόθεσης του και γ. τη σύνταξη και κατάθεση υπομνήματος και κάθε άλλου απαιτούμενου εγγράφου ή στοιχείου. 6. Κατά τις συσκέψεις της περίπτωσης (β) της προηγούμενης παραγράφου παρέχονται δωρεάν υπηρεσίες διερμηνείας, με μέριμνα της Υπηρεσίας Ασύλου, εφόσον η επικοινωνία μεταξύ του δικηγόρου και του αιτούντος δεν μπορεί να εξασφαλιστεί διαφορετικά. ...», στο άρθρο 2 αυτής με τίτλο «Μητρώο Δικηγόρων» ότι: «1. Στην Υπηρεσία Ασύλου, τηρείται Μητρώο Δικηγόρων, αποτελούμενο από εν ενεργεία δικηγόρους, στο οποίο δύνανται να εγγραφούν, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις των ακόλουθων παραγράφων. Ειδικότερα, οι δικηγόροι θα πρέπει: α. να έχουν πολύ καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας και β. να μην έχουν τιμωρηθεί πειθαρχικά. 2. ...3. ...4. ...5. ...6. ...7. ...8...9. Κάθε δικηγόρος εγγεγραμμένος στο Μητρώο, πρέπει να έχει ολοκληρώσει επιμορφωτικό σεμινάριο εξειδίκευσης στο δίκαιο Διεθνούς Προστασίας, το οποίο διοργανώνεται από την Υπηρεσία Ασύλου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου σε συνεργασία με άλλους φορείς. 10. ... 11. ...» και στο άρθρο 5 αυτής με τίτλο «Υποχρεώσεις δικηγόρων» ότι: «1. ... 2. Οι δικηγόροι υποχρεούνται να συμμετέχουν, χωρίς πρόσθετη αμοιβή, σε εκπαιδευτικά προγράμματα που διοργανώνονται από την Υπηρεσία Ασύλου σε συνεργασία με άλλους φορείς (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο κ.ά.) με σκοπό τη διαρκή τους επιμόρφωση και ενημέρωση σε ζητήματα δικαίου διεθνούς προστασίας. 3. Ο δικηγόρος, μέλος του Μητρώου, υποχρεούται να αναλαμβάνει και να ανταποκρίνεται με τη δέουσα επιμέλεια σε εκάστη ανατιθέμενη υπόθεση. Σε περίπτωση που δικηγόρος - μέλος του Μητρώου δεν ανταποκρίνεται με επιμέλεια στις ανατιθέμενες υποθέσεις ή αρνείται ή κωλύεται για λόγους που δε συνιστούν ανωτέρα βία ή δεν τηρεί τις υποχρεώσεις του παρόντος άρθρου διαγράφεται από το Μητρώο με απόφαση του Διευθυντή της Υπηρεσίας Ασύλου και οι υποθέσεις ανατίθενται σε άλλους ... 4. Οι δικηγόροι παραμένουν εγγεγραμμένοι στο Μητρώο μέχρι την διαγραφή τους σύμφωνα με

τους όρους του παρόντος ... 5. Με απόφαση του Διοικητή της Υπηρεσίας Ασύλου, κατόπιν αίτησης του δικηγόρου, δύναται να αναστέλλεται η παροχή των υπηρεσιών του για χρονικό διάστημα που δεν δύναται να υπερβαίνει τους τρεις (3) μήνες εφόσον συντρέχουν αντικειμενικοί λόγοι εξ αιτίας των οποίων ο δικηγόρος δεν δύναται να παρέχει τις υπηρεσίες του. ...».

10. Επειδή, όπως έχει κριθεί (βλ. ΣτΕΟλ 1150/2025, 1347/2017), οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών, οι οποίες συστάθηκαν δυνάμει του άρθρου 4 παρ. 1 του ν. 4375/2016, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 86 παρ. 1 του ν. 4399/2016, ιδρύθηκαν, προκειμένου να διασφαλισθεί το κατοχυρούμενο στο εν λόγω άρθρο 46 της οδηγίας «δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου», ήτοι δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, κατά το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., το πρώτο εδάφιο του οποίου στοιχεί προς το άρθρο 13 της Ε.Σ.Δ.Α. (βλ. και αιτιολογική έκθεση του νόμου, πρβλ. απόφαση ΔΕΕ της 18.12.2014, C-293/14, Tall, σκέψη 52). Ειδικότερα, προς εξασφάλιση των απαιτούμενων διαδικαστικών εγγυήσεων, προβλέφθηκε ότι οι Επιτροπές Προσφυγών, οι οποίες είναι αρμόδιες για την εκδίκαση ενδικοφανών προσφυγών των αιτούντων διεθνή προστασία, ώστε να ελέγχονται κατά νόμον και κατ' ουσίαν οι απορριπτικές σε πρώτο βαθμό αποφάσεις, και οι οποίες, στην αιτιολογική έκθεση του άρθρου 86 του ν. 4399/2016, χαρακτηρίζονται ως «οιονεί δικαιοδοτικά όργανα», συγκροτούνται, για τριετή θητεία, κατά πλειοψηφία από εν ενεργεία δικαστικούς λειτουργούς (δικαστές των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων). Τα μέλη των επιτροπών αυτών, όπως ρητώς ορίζεται στο άρθρο 5 παρ. 3 περ. στ' του νόμου, απολαύουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Περαιτέρω, διασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της αμεροληψίας, δοθέντος ότι οι επιτροπές έχουν την ιδιότητα τρίτου σε σχέση με τα εμπλεκόμενα μέρη και δεν εκπροσωπούν τη Διοίκηση. Ρητώς άλλωστε προβλέπεται ότι ο αρμόδιος Υπουργός δύναται να ασκήσει μόνο αίτηση ακυρώσεως κατά των πράξεων των ανωτέρω επιτροπών (βλ. άρθρ. 64 παρ. 2 του νόμου). Δεν αναιρείται δε η ιδιότητα του τρίτου και δεν παραβιάζεται η αρχή της αμεροληψίας από το γεγονός ότι δικαστές, που μετέχουν στη σύνθεση των επιτροπών, θα μετάσχουν ενδεχομένως μελλοντικά στη σύνθεση των διοικητικών δικαστηρίων που θα κληθούν να δικάσουν υποθέσεις άλλων διαδίκων, με αίτημα την ακύρωση άλλων πράξεων των εν λόγω επιτροπών. Οι αποφάσεις των επιτροπών, που εκδίδονται επί προσφυγών κατά πράξεων απορριπτικών αιτημάτων διεθνούς προστασίας σε πρώτο βαθμό, μετά από ενδελεχή εξέταση, κατά νόμον και κατ' ουσίαν και με πλήρη, εξειδικευμένη και συγκεκριμένη αιτιολογία, δεσμεύουν τα μέρη, αφού δεν μπορούν να ανατραπούν παρά μόνο με άσκηση ενδίκου μέσου, ενώ η ενώπιόν τους διαδικασία πληροί τις απαιτούμενες εγγυήσεις –και ιδίως την τήρηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης και εν γένει των δικαιωμάτων άμυνας– για την διασφάλιση του δικαιώματος της πραγματικής - αποτελεσματικής προσφυγής, λαμβανομένων υπ' όψιν των ιδιαιτεροτήτων της διαδικασίας, που επιβάλλουν κατ' αρχήν την τήρηση εμπιστευτικότητας και επιτρέπουν, ως εκ τούτου, περιορισμούς στην δημοσιότητα της διαδικασίας. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, οι ως άνω Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών δεν αποτελούν μεν δικαστήρια, κατά την έννοια του Συντάγματος, συνιστούν όμως επιτροπές που ασκούν αρμοδιότητες δικαιοδοτικού χαρακτήρα κατά την έννοια της συνταγματικής διάταξης του άρθρου 89 παρ. 2 και στελεχώνονται από εν ενεργεία δικαστικούς λειτουργούς, οι οποίοι ασκούν σε αυτές τις αρμοδιότητές τους όχι υπό την ιδιότητά των ως δικαστικών λειτουργών, αλλά ως κρατικοί λειτουργοί – μέλη ανεξάρτητων αρχών της εκτελεστικής λειτουργίας (βλ. ΣτΕ 1150/2025, 2347, 2348/2017, 1580, 1581/2021 Ολομ., ΣτΕ 1371/2023). Ο δικαιοδοτικός χαρακτήρας των ασκουμένων από αυτές αρμοδιοτήτων δεν αναιρείται από το γεγονός ότι: α. οι πράξεις τους εκδίδονται επί ενδικοφανούς προσφυγής, β. οι πράξεις τους υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον των αρμοδίων διοικητικών δικαστηρίων, από τις αποφάσεις των οποίων παράγεται κατά το Σύνταγμα και το νόμο υποχρέωση συμμόρφωσης, γ. δεν προβλέπεται η απαγγελία των πράξεων των επιτροπών σε δημόσια συνεδρίαση, αλλά απλώς η επίδοσή τους στους αιτούντες διεθνή προστασία, δ. προβλέπεται η αντικατάσταση των δικαστικών λειτουργών μελών των επιτροπών με την ίδια διαδικασία, μετά από αίτησή τους, ε. ο Διοικητικός Διευθυντής της Αρχής Προσφυγών διαθέτει ορισμένες αρμοδιότητες προς διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους, χωρίς όμως να ασκεί ιεραρχικό έλεγχο επί των ανεξάρτητων επιτροπών προσφυγών ή άλλη εξουσία άμεσης ή έμμεσης επέμβασης στην άσκηση του έργου τους, στ. ο Υπουργός δύναται, κατ' ενάσκηση της κανονιστικής οργανωτικής αρμοδιότητας που του παρέχει ο νόμος, να αυξήσει ή και να μειώσει τον αριθμό των επιτροπών,

και ζ. η διαδικασία ενώπιον των επιτροπών είναι κατά κανόνα έγγραφη και δεν προβλέπεται δικαίωμα προφορικής ακρόασης των αιτούντων ενώπιον των επιτροπών, παρά μόνο υπό τους όρους του νόμου, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα. (πρβλ. επί προδικαστικού ερωτήματος για την έννοια του αντίστοιχου άρθρου 39 της οδηγίας 2005/85/ΕΚ, ΔΕΕ απόφαση της 31.1.2013, C-175/11, D. και A., σκέψεις 83 επομ. και 102). Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως έχει, ήδη, κριθεί (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 3ης Ιουλίου 2025, C – 610/23, Al Nasiria) οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να θεωρηθούν ως «δικαστήρια», κατά την έννοια του άρθρου 46 της Οδηγίας 2013/32.

11. Επειδή, τα χαρακτηριστικά της προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 46, παράγραφος 4, της οδηγίας 2013/32 πρέπει να καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη, κατά το οποίο κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που κατοχυρώνονται στο δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων του ίδιου άρθρου [απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2020, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Απόρριψη μεταγενέστερης αίτησης – Προθεσμία για την άσκηση προσφυγής), C651/19, EU:C:2020:681, σκέψη 27]. Επομένως, το άρθρο 46, παράγραφος 4, της οδηγίας αποκλείει κάθε εθνικό μέτρο το οποίο θέτει εμπόδιο στην πραγματική άσκηση των μέσων ένδικης προστασίας που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Ιουνίου 2023, K.B. και F.S. (Αυτεπάγγελτη εξέταση στον ποινικό τομέα), C660/21, EU:C:2023:498, σκέψη 37]. Επομένως, όταν τα κράτη μέλη ορίζουν προθεσμίες για την άσκηση προσφυγής δυνάμει διάταξης του δικαίου της Ένωσης όπως του άρθρου 46, παράγραφος 4, της οδηγίας 2013/32, υποχρεούνται, βάσει του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, να διασφαλίζουν την τήρηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη και συγκεκριμενοποιείται στο άρθρο 46 της οδηγίας [πρβλ. αποφάσεις της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Deutsche Umwelthilfe, C752/18, EU:C:2019:1114, σκέψη 34, και της 22ας Ιουνίου 2023, K.B. et F.S. (Αυτεπάγγελτη εξέταση στον ποινικό τομέα), C660/21, EU:C:2023:498, σκέψη 40]. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 20 της οδηγίας 2013/32, τέτοιες προθεσμίες πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να παραμένουν εύλογες και να μην εμποδίζουν την πραγματοποίηση επαρκούς και πλήρους εξέτασης της υποβαλλόμενης αίτησης, ούτε την αποτελεσματική άσκηση, από τον αιτούντα, των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζει η οδηγία. Επιπλέον, όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 25 της Οδηγίας, κάθε αιτών πρέπει να έχει πραγματική πρόσβαση στις διαδικασίες, να έχει τη δυνατότητα να συνεργάζεται και να επικοινωνεί καταλλήλως με τις αρμόδιες αρχές ώστε να υποβάλλει τα στοιχεία της υποθέσεώς του, καθώς και να διαθέτει επαρκείς διαδικαστικές εγγυήσεις για να μπορεί να υποστηρίξει την υπόθεσή του σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Προκειμένου να μπορέσουν οι αιτούντες να ασκήσουν το δικαίωμά τους πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, το άρθρο 22 της Οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής της σκέψης 23, διασφαλίζει στους αιτούντες, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, το δικαίωμα σε υπηρεσίες νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης, οι οποίες μπορεί να είναι δωρεάν σύμφωνα με το άρθρο 20 της Οδηγίας, ακόμη και μετά από αρνητική απόφαση. Επιπλέον το άρθρο 23 της Οδηγίας διασφαλίζει στους νομικούς συμβούλους τους πρόσβαση στις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο φάκελο βάσει του οποίου λαμβάνεται ή θα ληφθεί απόφαση [απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2020, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Απόρριψη μεταγενέστερου αιτήματος–Προθεσμία προσφυγής), C651/19, EU:C:2020:681, σκέψη 62]. Επομένως, προκειμένου να τηρούνται οι απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 46, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη, η προθεσμία για άσκηση προσφυγής μπορεί να θεωρηθεί ουσιαστικά επαρκής για την προετοιμασία και την άσκηση πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου μόνον εφόσον ο αιτών είναι σε θέση να ασκήσει αποτελεσματικά εντός μιας τέτοιας προθεσμίας τα δικονομικά δικαιώματα που αναφέρονται ανωτέρω (βλ. Διάταξη του Δικαστηρίου (όγδοο τμήμα) της 27ης Σεπτεμβρίου 2023). Παραλείψεις των αρμόδιων σχετικών με την εξέταση των αιτημάτων διεθνούς προστασίας υπηρεσιών, οι οποίες συνδέονται με την πρόσβαση στη σχετική διαδικασία αυτή καθ' αυτή, καθώς και με την ορθή διεξαγωγή της, όπως, μεταξύ άλλων, η παράλειψη χορήγησης νομικής βοήθειας, δημιουργούν ζήτημα παραβίασης του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του άρθρου 13 της Ε.Σ.Δ.Α. και, ενδεχομένως, ζήτημα παραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης, λόγω του κινδύνου να

προωθηθεί ο αιτών διεθνή προστασία, σε χώρα όπου κινδυνεύει η ζωή του, άμεσα και χωρίς σοβαρή εξέταση της βασιμότητας της αίτησης ασύλου (πρβλ. Ε.Δ.Δ.Α., απόφαση της 21-1-2010, Μ.Σ.Σ. κατά Βελγίου και Ελλάδας, σκ. 181, 301, 319, 322).

12. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτουν τα εξής: Ο αιτών, πολίτης, κατά δήλωσή του, Γουινέας, γεννηθείς στις 15.1.2002, υπέβαλε την 21η.6.2018 στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Σάμου αίτημα διεθνούς προστασίας. Κατά την καταγραφή της παραπάνω αίτησης δήλωσε ότι δεν επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, διότι κινδυνεύει η ζωή του από συγγενικά του πρόσωπα και η αστυνομία δεν είναι σε θέση να τον βοηθήσει. Η υπόθεση παραπέμφθηκε στην κανονική διαδικασία με την .../9.7.2018 πράξη παραπομπής, διότι ο αιτών κρίθηκε ως ευάλωτος, καθώς διαπιστώθηκε ότι ανήκε σε μία από τις κατηγορίες του άρθρου 14 παρ. 8 του ν. 4375/2016 και, συγκεκριμένα, ότι ήταν ασυνόδευτος ανήλικος. Στις 20.7.2020 πραγματοποιήθηκε η προγραμματισμένη προφορική συνέντευξη του αιτούντος, με τη συνδρομή κατάλληλου διερμηνέα, στη γαλλική γλώσσα, που κατανοεί και μιλά ο αιτών. Η αίτηση αυτή του αιτούντος απορρίφθηκε ως αβάσιμη με την .../13.1.2021 απόφαση του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου (Π.Γ.Α.) Θεσσαλονίκης, διότι κρίθηκε ότι δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό του ως πρόσφυγα ή δικαιούχο επικουρικής προστασίας. Η απόφαση μαζί με το .../13.1.2021 συνοδευτικό έγγραφο, το οποίο εξηγούσε σε γλώσσα που κατανοεί ο αιτών, το περιεχόμενό της, τις συνέπειες και τις ενέργειες στις οποίες μπορούσε να προβεί [και ιδίως ότι μπορούσε να ασκήσει ένδικο βοήθημα ενώπιον της Αρχής Προσφυγών εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών, η οποία θα ξεκινούσε από την επόμενη ημέρα] επιδόθηκε στον αιτούντα, με συστημένη επιστολή των ΕΛ.ΤΑ. στις 8.6.2021 (βλ. σχετ. την με αριθ. 73538/17.6.2021 «πράξη επίδοσης με συστημένη επιστολή» και την απόδειξη παραλαβής των ΕΛ.ΤΑ., επί της οποίας έχει τεθεί η ιδιόχειρη υπογραφή του αιτούντος). Κατόπιν τούτου, ο εν λόγω αλλοδαπός, την επόμενη (της επιδόσεως) ημέρα, με την .../9.6.2021 αίτησή του προς το Π.Γ.Α. Θεσσαλονίκης ζήτησε την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής από εγγεγραμμένο στο Μητρώο Δικηγόρων της Υπηρεσίας Ασύλου δικηγόρο για τη διοικητική διαδικασία στον δεύτερο βαθμό. Με την ίδια αίτηση ο αιτών παρείχε και εξουσιοδότηση στον δικηγόρο, στον οποίο η ως άνω υπηρεσία θα ανέθετε στην υπόθεσή του τη νομική συνδρομή, να προβαίνει σε κάθε απαιτούμενη ενέργεια για την εκπροσώπησή του κατά τη διοικητική διαδικασία σε β' βαθμό, μεταξύ άλλων δε, να συντάξει και να υποβάλλει για λογαριασμό του προσφυγή κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης, να τον εκπροσωπήσει ενώπιον της αρμόδιας Επιτροπής Προσφυγών κατά τη συζήτηση της προσφυγής του, να παρίσταται ενώπιον της Επιτροπής, καθώς και να καταθέτει υπομνήματα, συμπληρωματικούς ή πρόσθετους λόγους προσφυγής. Ακολούθως, με την με αριθ. .../16.6.2021 απόφαση της Προϊσταμένης του Τμήματος Παρακολούθησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Χρηματοδοτήσεων της Υπηρεσίας Ασύλου η υπόθεση του αιτούντος ανατέθηκε στη δικηγόρο του Μητρώου Δικηγόρων της Υπηρεσίας Ασύλου Σ.Μ. και αποφασίστηκε η άμεση κοινοποίηση της σχετικής απόφασης ανάθεσης, καθώς και του φακέλου της υπόθεσης στην ανωτέρω δικηγόρο. Η τελευταία συνέταξε την ενδικοφανή προσφυγή του αιτούντος κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης, η οποία κατατέθηκε στο Π.Γ.Α. Θεσσαλονίκης, στις 27.8.2021 (βλ. την με αριθ. πρωτ. ...3/27.8.2021 «πράξη κατάθεσης προσφυγής» του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Θεσσαλονίκης, την οποία υπογράφει ο αιτών). Επιπλέον, ενώπιον της Αρχής Προσφυγών κατατέθηκε το από 8.9.2021 υπόμνημα του αιτούντος υπογεγραμμένο από την ίδια αυτή δικηγόρο. Σε αυτό η τελευταία αναφέρει ότι έλαβε γνώση του μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e – mail) για την ανάληψη της επίμαχης υπόθεσης στις 27.6.2021 και απέστειλε την προσφυγή στις 30.6.2021, με αριθμό πρωτοκόλλου .../30.6.2021, πλην, όμως, από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν προκύπτει αποστολή της στην υπηρεσία κατά την ως άνω ημερομηνία. Ακολούθως, με την προσβαλλόμενη .../20.9.2021 απόφαση της 3ης Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών, η προσφυγή του αιτούντος απορρίφθηκε ως απαράδεκτη με την αιτιολογία ότι αυτή ασκήθηκε στις 27.8.2021 και άρα μετά την λήξη της προβλεπόμενης στη διάταξη του άρθρου 92 παρ. 1 προθεσμίας των τριάντα (30) ημερών (8.7.2021), που ξεκίνησε από την επίδοση της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης στον αιτούντα.

13. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ο αιτών προβάλλει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι μη νόμιμη, διότι εκδόθηκε κατά παράβαση του δικαιώματος άσκησης αποτελεσματικής προσφυγής (άρθρα 13 της Ε.Σ.Δ.Α. και

47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης), διότι ο ίδιος στερήθηκε την ουσιαστική δωρεάν νομική συνδρομή, γεγονός το οποίο, κατά τα προβαλλόμενα, οδήγησε αιτιακά στην απόρριψη της προσφυγής του ως απαράδεκτης. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι λόγω της πλημμελούς εκπροσώπησής του από τη δικηγόρο, στην οποία ανατέθηκε η υπόθεσή του από την Υπηρεσία Ασύλου, απορρίφθηκε εντέλει ως απαράδεκτη η αίτησή του περί χορήγησης διεθνούς προστασίας, χωρίς να εξεταστεί αυτή στην ουσία της και χωρίς να του δοθεί η δυνατότητα να κάνει χρήση των δικονομικών και ουσιαστικών δικαιωμάτων του κατά την εξέταση του αιτήματός του ενώπιον της Επιτροπής Προσφυγών. Συγκεκριμένα, ο αιτών προβάλλει ότι ο ίδιος ζήτησε έγκαιρα και επανειλημμένα από την Υπηρεσία Ασύλου να πληροφορηθεί τα στοιχεία της δικηγόρου που διορίστηκε για την υπόθεσή του, προκειμένου να συνεννοηθεί μαζί της για την κατάθεση της προσφυγής και, αφού η υπηρεσία δεν ανταποκρίθηκε στο αίτημά του αυτό, απέστειλε, με τη συνδρομή και υπαλήθου της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης (Μ.Κ.Ο.) «Άρσις», σχετικό μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e mail), το οποίο έμεινε αναπάντητο έως τον Αύγουστο του 2021, όταν και αυτός κλήθηκε τελικά από το Π.Γ.Α. Θεσσαλονίκης προκειμένου να υπογράψει την προσφυγή, που είχε συντάξει και αποστέλλει στην υπηρεσία η προμνησθείσα δικηγόρος. Σχετικά, ο αιτών επικαλείται και προσκομίζει ενώπιον του Δικαστηρίου, μεταξύ άλλων: 1) εκτύπωση του από 8.7.2021 μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e mail) της νομικής συμβούλου της «Άρσις» προς την Υπηρεσία Ασύλου του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Θεσσαλονίκης με θέμα «Μ.Β. Νομική Βοήθεια. Επείγον», στο οποίο αναγράφεται: «ο αιτών... σας ζήτησε με email του να ενημερωθεί σχετικά με την πορεία της εν λόγω υπόθεσης, καθότι από την ημέρα, κατά την οποία υπέγραψε, δεν έχει λάβει καμία απολύτως ειδοποίηση ή πληροφόρηση και δεν γνωρίζει τι οφείλει να γίνει προκειμένου να μην απωλέσει το δικαίωμά του στην άσκηση προσφυγής. Ως εκ τούτου, παρακαλούμε για άμεση ενημέρωση, είτε στον ίδιο προσωπικά, είτε σε εμένα ως πληρεξούσια που τον εκπροσώπησε κατά την πρωτοβάθμια διαδικασία ασύλου... Παρακαλούμε να ανταποκριθείτε στον επείγοντα χαρακτήρα του προβλήματος.» και 2) εκτύπωση του από 8.9.2021 e mail της δικηγόρου Σ.Μ. προς την 3η Επιτροπή Προσφυγών, στο οποίο η τελευταία αναφέρει: «Σας επισυνάπτω το υπόμνημα της υπόθεσης ... με το αίτημα να θεραπευτεί το εκπρόθεσμο της προσφυγής για τους λόγους που αναφέρονται», καθώς και το προμνησθέν (από 8.9.2021) υπόμνημα, με το οποίο η εν λόγω δικηγόρος ισχυρίστηκε ότι το e mail για την ανάληψη της συγκεκριμένης υπόθεσης της απεστάλη στις 19.6.2021, πλην, όμως λόγω της νοσηλείας της λόγω covid το είδε στις 27.6.2021, καθώς και ότι τότε προσπάθησε να επικοινωνήσει με την Υπηρεσία Ασύλου, πλην, όμως, αυτό δεν κατέστη εφικτό και εν τέλει απέστειλε στις 30.6.2021 την (με αριθ. πρωτ. .../30.6.2021) προσφυγή του αιτούντος. Επιπλέον, αναφέρει ότι ο αιτών «ουδέποτε ενημερώθηκε για την ανάγκη υπογραφής της προσφυγής, ουδέποτε κλήθηκε να υπογράψει και προσήλθε εκπρόθεσμα χωρίς υπαιτιότητά του. Παρακαλώ πολύ για κάλυψη του εκπροθέσμου λόγω ανυπαίτιας καθυστέρησής του, καθώς και λόγω παράλειψης ενημέρωσης και ανάρτησης του αποδεικτικού επιδόσεως και ασθενοίας της πληρεξουσίου έως την 30/7 που κατατέθηκε η προσφυγή, χωρίς πρόσβαση στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο».

14. Επειδή, κατά τα, ήδη, εκτεθέντα, στο άρθρο 92 (Άρθρο 46 Οδηγίας 2013/32/ΕΕ) «Δικαίωμα άσκησης προσφυγής» του ν. 4636/2019, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, στην παρ. 1 ορίζεται ότι: «Ο αιτών δικαιούται να ασκήσει την προβλεπόμενη προσφυγή της παραγράφου 5 του άρθρου 7 του ν. 4375/2016 ενώπιον της Αρχής Προσφυγών...: α. Κατά της απόφασης, που απορρίπτει αίτηση διεθνούς προστασίας ως αβάσιμη με την κανονική διαδικασία, ..., εντός τριάντα (30) ημερών από την επίδοση της απόφασης ή από τότε που τεκμαίρεται ότι ο προσφεύγων έλαβε γνώση, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 82. (όπως η παρ. 1 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 20 παρ.1 του ν. 4686/2020) β. ... » και στο άρθρο 95 παρ. 8 αυτού ότι: «Προσφυγές, που έχουν υποβληθεί μετά την πάροδο των προθεσμιών της παραγράφου 1 του άρθρου 92 του παρόντος συζητούνται κατά προτεραιότητα με πράξη του Διευθυντή της Αρχής Προσφυγών ... Αν ο προσφεύγων αποδείξει με έγγραφα στοιχεία ότι η εκπρόθεσμη άσκηση οφείλεται σε λόγους ανωτέρας βίας, οι προσφυγές κρίνονται στην ουσία, άλλως απορρίπτονται ως απαράδεκτες. ...».

15. Επειδή, όπως γίνεται πάγια δεκτό από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, κατά γενική αρχή του δικαίου, οι προθεσμίες που τάσσονται από τον νόμο αναστέλλονται σε περίπτωση συνδρομής ανωτέρας βίας,

ως τέτοια, δε, θεωρείται κάθε γεγονός απρόβλεπτο, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορούσε να αποτραπεί ούτε με λήψη μέτρων άκρας επιμέλειας και σύνεσης και εξαιτίας του οποίου εμποδίσθηκε απολύτως η αυτοπρόσωπη ή δια πληρεξουσίου κατάθεση του σχετικού ενδίκου ή ενδικοφανούς βοηθήματος ή μέσου μέσα στη νόμιμη προθεσμία (βλ. ΣτΕ 1734/2023, 1814/2020, πρβλ. ΣτΕ 1037/2021, 2447/2017, 1452/2015, 239/2003, 2192/2002, 1135/2000). Εξάλλου, όπως έχει κριθεί, ανωτέρα βία, με την ανωτέρω έννοια, μπορεί να συνιστά και η ασθένεια του υπόχρεου προσώπου, υπό την προϋπόθεση ότι το πρόσωπο αυτό περιήλθε λόγω της ασθένειας σε κατάσταση απόλυτης αδυναμίας τόσο να ενεργήσει το ίδιο την κατάθεση του σχετικού ενδίκου ή ενδικοφανούς βοηθήματος ή μέσου εντός της νόμιμης προθεσμίας, όσο και να ειδοποιήσει εγκαίρως τον πληρεξούσιο δικηγόρο του, προκειμένου αυτός να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες (ΣτΕ 1734/2023, 1814/2020, πρβλ. ΣτΕ 1028/2019, 1272/2018, 2447/2017, 240/2016 κ.ά.). Η αναστολή διαρκεί για όσο χρόνο διαρκεί το περιστατικό που συνιστά την ανωτέρα βία, μετά δε τη λήξη αυτού, ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται αμελλητί να ασκήσει το εν λόγω ένδικο ή ενδικοφανές βοήθημα ή μέσο (ΣτΕ 1814/2020, πρβλ. ΣτΕ 1028/2019, 414/1992, 1366/1989).

16. Επειδή, κατά τα παγίως κριθέντα, τα χαρακτηριστικά της προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 46 της Οδηγίας 2013/32 πρέπει να καθορίζονται, σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη, κατά το οποίο κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες, που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο εν λόγω άρθρο (ΔΕΕ απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2018, E. G., C-662/17, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εξάλλου, ελλείψει σχετικών κανόνων της Ένωσης, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να θεσπίσει τους σχετικούς με τα ένδικα βοηθήματα δικονομικούς κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δικαίου, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό τον όρο, ωστόσο, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευμενείς από τους διέποντες παρόμοιες καταστάσεις που υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) [βλ. μεταξύ άλλων ΔΕΚ απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-482/01 και C-493/01, Ορφανόπουλος και Oliveri, σκ. 80 και απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2003, C-129/00, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκ. 25, επίσης ΔΕΕ απόφαση μείζονος σύνθεσης της 5ης Οκτωβρίου 2010, C-173/09 Elchinov, σκ. 31, απόφαση της 19ης Μαρτίου 2020, LH (Tompa), C-564/18, σκέψη 63, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2020, JP, C-651/19, σκέψη 34].

17. Επειδή, η Οδηγία 2013/32, ορίζει στο άρθρο 20 ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν ώστε να παρέχεται, κατόπιν αιτήματος, δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση στο πλαίσιο των διαδικασιών άσκησης της προσφυγής του άρθρου 46 παρ. 2, καταλείπεται δε σε αυτά η ευχέρεια να ορίζουν εύλογες προθεσμίες και να θεσπίζουν τις λοιπές απαιτούμενες διατάξεις για την άσκηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής, οι προθεσμίες δε αυτές δεν θα πρέπει να καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση του δικαιώματος αυτού. Περαιτέρω, στο άρθρο 71 του ν. 4636/2019, σε συμμόρφωση με τα άρθρα 19 έως 23 της Οδηγίας, στην παρ. 3 αυτού ορίζεται ειδικότερα ότι η δωρεάν νομική συνδρομή στις διαδικασίες ενώπιον της Αρχής Προσφυγών παρέχεται στους αιτούντες διεθνή προστασία, με τους όρους και τις προϋποθέσεις της υπουργικής απόφασης της παραγράφου 8 του άρθρου 7 του ν. 4375/2016. Στην κατ' εξουσιοδότηση της τελευταίας διάταξης εκδοθείσα και ισχύουσα κατά τον κρίσιμο χρόνο κ.υ.α. 3449/2021 προβλέπονται ειδικότερα τα εξής: η ανάθεση της συνδρομής αυτής σε δικηγόρους που περιλαμβάνονται στο Μητρώο Δικηγόρων Ασύλου, η ενημέρωση του αιτούντος – το συντομότερο δυνατό – για τον δικηγόρο που ανέλαβε την υπόθεσή του, η πραγματοποίηση συσκέψεων αιτούντος – διορισθέντος δικηγόρου για την προετοιμασία της υπόθεσης, με την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας, αν τούτο είναι αναγκαίο και, τέλος, η σύνταξη και η κατάθεση της προσφυγής. Επιπλέον, προβλέπεται επιμόρφωση των δικηγόρων του Μητρώου, καθώς και η διαγραφή τους σε περίπτωση που δεν ανταποκρίνονται στα καθήκοντα που τους ανατίθενται μετά την ανάληψη υπόθεσης νομικής βοήθειας. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι οι δικηγόροι του Μητρώου επιμορφώνονται με σεμινάρια εξειδίκευσης, υποχρεούνται να αναλαμβάνουν και να ανταποκρίνονται με επιμέλεια στις υποθέσεις

που τους ανατίθενται, σε αντίθετη περίπτωση δε, καθώς και στην περίπτωση που ο δικηγόρος αρνείται ή κωλύεται για λόγους που δεν συνιστούν λόγους ανωτέρας βίας προβλέπεται η διαγραφή του από το Μητρώο.

18. Επειδή, με τα δεδομένα αυτά (βλ. ιδίως σκέψεις 14 έως 17 της παρούσας) είναι διερευνητέο εάν συνάδει με το άρθρο 46 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η απόρριψη, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 92 παρ. 1 α' και 95 παρ. 8 του ν. 4636/2019, ενδικοφανούς προσφυγής κατά πρωτοβάθμιας απορριπτικής αιτήματος διεθνούς προστασίας απόφασης, ως εκπρόθεσμη, σε περίπτωση που δεν έχουν τηρηθεί τα οριζόμενα στο άρθρο 71 (άρθρα 19 έως 23 της Οδηγίας) του ν. 4636/2019 και της κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσας υπουργικής απόφασης, δηλαδή, η ενημέρωση του προσφεύγοντος για τον δικηγόρο που διορίστηκε για την υπόθεσή του, η συνεννόηση μεταξύ αυτού και του διορισθέντος δικηγόρου και χωρίς ο τελευταίος να έχει χειριστεί με την απαιτούμενη, κατά τη διάταξη του άρθρου 5 της κ.υ.α. 3449/2021, επιμέλεια την υπόθεση του προσφεύγοντος. Συγκεκριμένα δε, στην περίπτωση, κατά την οποία μολονότι ο προσφεύγων αιτήθηκε, εντός της νόμιμης προθεσμίας άσκησης της προσφυγής, τον διορισμό δικηγόρου από την Υπηρεσία Ασύλου για να τον συνδράμει και επέδειξε τη δέουσα επιμέλεια από πλευράς του ως προς την παρακολούθηση της υπόθεσης, ο διορισθείς από την Υπηρεσία δικηγόρος αμέλησε να επικοινωνήσει με τον αιτούντα διεθνή προστασία και να καταθέσει εμπροθέσμως την ενδικοφανή προσφυγή, χωρίς να συντρέχει προς τούτο αποδεδειγμένος λόγος ανωτέρας βίας στο πρόσωπό του. Συναφώς, μπορεί να υποστηριχθεί η θέση ότι, δοθείσης της σημασίας της κατά το άρθρο 46 της Οδηγίας 2013/32 προσφυγής, ενόψει και των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διακυβεύονται (κίνδυνος να προωθηθεί ο αιτών διεθνή προστασία, σε χώρα όπου κινδυνεύει η ζωή του, άμεσα και χωρίς επί της ουσίας εξέταση της ενδικοφανούς προσφυγής του κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής του αιτήματος ασύλου απόφασης), το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής περιλαμβάνει την υποχρέωση να εξετάζεται στην ουσία η προσφυγή που καταθέτει ο προσφεύγων, ο οποίος έχει δείξει το αναμενόμενο ενδιαφέρον και τη δέουσα επιμέλεια για την άσκησή της, χωρίς αυτός να υποστεί τις συνέπειες τυχόν παραμέλησης των καθηκόντων από τον δικηγόρο που διορίζεται από την Υπηρεσία Ασύλου για τον σκοπό αυτό (πρβλ. αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α., της 22.3.2007, Sialkowska κατά Πολωνίας, αριθ. πρ. 8932/05, της 17.7.2012, Muscat κατά Μάλτας, αριθ. πρ. 24197/10). Μπορεί, ωστόσο, να υποστηριχθεί και η αντίθετη γνώμη, η οποία είναι και η κρατούσα όσον αφορά την ερμηνεία των εθνικών δικονομικών κανόνων, ότι, δηλαδή, ο διάδικος φέρει την ευθύνη των σφαλμάτων του δικηγόρου του και επωμίζεται τις συνέπειές τους, ακόμη κι αν αυτός έχει διοριστεί με νομική βοήθεια και δεν τον έχει επιλέξει ο ίδιος. Τούτο δοθέντος του ότι, κατά τα ήδη ανωτέρω εκτεθέντα (βλ. σκέψη 15 της παρούσας), κατά την πάγια νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, οι προθεσμίες που τάσσονται από τον νόμο, τόσο για την άσκηση ενδίκων όσο και ενδικοφανών βοηθημάτων ή μέσων, αναστέλλονται σε περίπτωση συνδρομής ανωτέρας βίας, ως τέτοια, δε, θεωρείται κάθε γεγονός απρόβλεπτο, που δεν μπορούσε να αποτραπεί ούτε με λήψη μέτρων άκρας επιμέλειας και σύνεσης και εξαιτίας του οποίου εμποδίσθηκε απολύτως η κατάθεση του σχετικού ενδίκου ή ενδικοφανούς βοηθήματος ή μέσου μέσα στη νόμιμη προθεσμία, τέτοια δε περίπτωση δεν θεωρείται η απώλεια της προθεσμίας για την άσκηση αυτών λόγω αμέλειας ή άγνοιας του πληρεξούσιου δικηγόρου, κατά το χειρισμό της υπόθεσης του εντολέως του. Ενόψει τούτων, η ερμηνεία των διατάξεων του ενωσιακού δικαίου που αφορούν την άσκηση της πραγματικής προσφυγής δεν είναι τόσο προφανής, ώστε να μην αφήνει περιθώριο για εύλογες αμφιβολίες, για τον λόγο αυτόν το Δικαστήριο θεωρεί αναγκαίο να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δ.Ε.Ε.

19. Επειδή, για τον λόγο αυτόν πρέπει να υποβληθεί στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προδικαστικό ερώτημα με το εξής περιεχόμενο: «Δεδομένης της σημασίας της κατά το άρθρο 46 της Οδηγίας 2013/32 προσφυγής, καθώς και της πρόβλεψης, κατά το άρθρο 20 της Οδηγίας, ως, καταρχήν, υποχρεωτικής, της χορήγησης, σε περίπτωση υποβολής σχετικού αιτήματος από αιτούντα διεθνή προστασία, σε αυτόν δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης στο πλαίσιο των διαδικασιών της άσκησης της προσφυγής ερωτάται: Συνάδει με το άρθρο 46 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η απόρριψη, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 92 παρ. 1 α' και 95 παρ. 8 του ν. 4636/2019, ενδικοφανούς προσφυγής κατά πρωτοβάθμιας απορριπτικής αιτήματος διεθνούς προστασίας

απόφασης, ως εκπρόθεσμης, σε περίπτωση που δεν έχουν τηρηθεί τα οριζόμενα στο άρθρο 71 (άρθρα 19 έως 23 της Οδηγίας) του ν. 4636/2019 και της κατ' εξουσιοδότηση αυτού 3449/2021 εκδοθείσας υπουργικής απόφασης, δηλαδή, η ενημέρωση του προσφεύγοντος για τον δικηγόρο που διορίστηκε για την υπόθεσή του, η συνεννόηση μεταξύ αυτού και του διορισθέντος δικηγόρου και χωρίς ο τελευταίος να έχει χειριστεί με την απαιτούμενη, κατά τη διάταξη του άρθρου 5 της ως άνω (3449/2021) υπουργικής απόφασης, επιμέλεια την υπόθεση του προσφεύγοντος και, συγκεκριμένα, στην περίπτωση κατά την οποία, μολονότι ο προσφεύγων αιτήθηκε, εντός της νόμιμης προθεσμίας άσκησης της προσφυγής, τον διορισμό δικηγόρου από την Υπηρεσία Ασύλου για να τον συνδράμει προς τούτο και επέδειξε τη δέουσα επιμέλεια από πλευράς του ως προς την παρακολούθηση της υπόθεσης και, συγκεκριμένα, για τη νομότυπη άσκηση της προσφυγής του, προβαίνοντας έγκαιρα από μεριάς του στις αναγκαίες για τον σκοπό αυτό ενέργειες, ο διορισθείς από την Υπηρεσία δικηγόρος αμέλησε να επικοινωνήσει με τον αιτούντα διεθνή προστασία και να καταθέσει εμπροθέσμως την ενδικοφανή προσφυγή, χωρίς να συντρέχει προς τούτο αποδεδειγμένος λόγος ανωτέρας βίας στο πρόσωπό του;».

20. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, πρέπει να αναβληθεί η οριστική κρίση της υπόθεσης μέχρις ότου το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφανθεί επί του ανωτέρω προδικαστικού ερωτήματος.

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Αναβάλλει την οριστική κρίση επί της αίτησης.

Διατυπώνει προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το εξής προδικαστικό ερώτημα.

«Συνάδει με το άρθρο 46 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η απόρριψη, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 92 παρ. 1 α' και 95 παρ. 8 του ν. 4636/2019, ενδικοφανούς προσφυγής κατά πρωτοβάθμιας απορριπτικής αιτήματος διεθνούς προστασίας απόφασης, ως εκπρόθεσμης, σε περίπτωση που δεν έχουν τηρηθεί τα οριζόμενα στο άρθρο 71 (άρθρα 19 έως 23 της Οδηγίας) του ν. 4636/2019 και της κατ' εξουσιοδότηση αυτού 3449/2021 εκδοθείσας υπουργικής απόφασης, δηλαδή, η ενημέρωση του προσφεύγοντος για τον δικηγόρο που διορίστηκε για την υπόθεσή του, η συνεννόηση μεταξύ αυτού και του διορισθέντος δικηγόρου και χωρίς ο τελευταίος να έχει χειριστεί με την απαιτούμενη, κατά τη διάταξη του άρθρου 5 της ως άνω (3449/2021) υπουργικής απόφασης, επιμέλεια την υπόθεση του προσφεύγοντος και, συγκεκριμένα, στην περίπτωση κατά την οποία, μολονότι ο προσφεύγων αιτήθηκε, εντός της νόμιμης προθεσμίας άσκησης της προσφυγής, τον διορισμό δικηγόρου από την Υπηρεσία Ασύλου για να τον συνδράμει προς τούτο και επέδειξε τη δέουσα επιμέλεια από πλευράς του ως προς την παρακολούθηση της υπόθεσης και, συγκεκριμένα, για τη νομότυπη άσκηση της προσφυγής του, προβαίνοντας έγκαιρα από μεριάς του στις αναγκαίες για τον σκοπό αυτό ενέργειες, ο διορισθείς από την Υπηρεσία δικηγόρος αμέλησε να επικοινωνήσει με τον αιτούντα διεθνή προστασία και να καταθέσει εμπροθέσμως την ενδικοφανή προσφυγή, χωρίς να συντρέχει προς τούτο αποδεδειγμένος λόγος ανωτέρας βίας στο πρόσωπό του;».

Μετά την απάντηση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα οριστεί αρμοδίως νέα δικάσιμος για την οριστική επίλυση της διαφοράς και θα κλητευθούν εκ νέου οι διάδικοι.

Η διάσκεψη του Δικαστηρίου έγινε στη Θεσσαλονίκη στις 16.1.2026 με τη σύνθεση που αναγράφεται στην αρχή της παρούσας και το πρωτότυπο υπογράφεται μόνον από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών Δ.Δ. της σύνθεσης, Στέφανο Ζούκα, λόγω προαγωγής της εισηγήτριας, Αλεξάνδρας Τζέλλου, Πρωτοδίκη Δ.Δ. σε Πρόεδρο Πρωτοδικών Δ.Δ. και τοποθέτησής της στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Ιωαννίνων (άρθρα 191 και 194 παρ.3 περ. β' του Κ.Δ.Δ.).

Η απόφαση δημοσιεύτηκε στον ίδιο τόπο στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στις 19.3.2026, με τη σύνθεση που αναγράφεται στα πρακτικά, κατ' άρθρο 194 παρ. 3 του Κ.Δ.Δ., λόγω της ως άνω υπηρεσιακής μεταβολής.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

